

Стоматологія починається з дитинства

З нагоди 40-річчя кафедри стоматології дитячого віку Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького

З кожним роком стоматологія, як і медицина загалом, змінюється щораз швидше. Здавалося б, ще зовсім недавно було розпочато застосування композитних пломбувальних матеріалів, прецизійних ендодонтичних методик, новітніх способів виготовлення протезів. Справжній революційний прорив у стоматології зроблено завдяки досягненням у царині імплантології та пов'язаній з нею щелепно-лицевій хірургії. А вже на часі кардинально нові підходи до вирішення проблем стоматології, зокрема, із використанням здобутків наномедицини та генної інженерії, вироцування зубів тощо.

Але, незважаючи на інноваційні досягнення, безперечно актуальним і пріоритетним є розвиток стоматології дитячого віку. Насамперед, наукові пошуки щодо запобігання виникненню стоматологічних захворювань — від карієсу зубів і до вроджених вад розвитку тканин та органів щелепно-лицевої ділянки. В умовах негативного впливу довкілля на дитячий організм, починаючи з пренатального періоду, набуває особливої ваги антенатальна

та рання постнатальна профілактика стоматологічних захворювань. Не менш важливою проблемою є досконалий гігієнічний догляд за порожниною рота. В стоматології, як в ніякій іншій галузі медицини, правильний гігієнічний догляд за порожниною рота є безумовним гарантом забезпечення стоматологічного здоров'я та правильного оптимального функціонування зубощелепної системи. Саме в цих напрямках буде відбуватися подаль-

ший розвиток цієї галузі стоматології, саме в цих напрямках робить суттєвий внесок колектив кафедри стоматології дитячого віку ЛНМУ ім. Данила Галицького впродовж 40 років, які проминули від часу її заснування.

Історію кафедри стоматології дитячого віку ЛНМУ ім. Данила Галицького доцільно розглядати в контексті історичної ретроспективи становлення цієї ділянки стоматології. В 60-х роках минулого сторіччя у тодішньому Радянському Союзі почалось виокремлення стоматології дитячого віку як повноцінної складової частини стоматології – однієї із галузей охорони здоров'я. На той час у світі склалась така ситуація, що у деяких розвинутих країнах, зокрема у Скандинавії та країнах Бенілюксу, пріоритет надавався автономії дитячої стоматології, а в інших вона не виокремлювалась із загальної стоматології. За цих передумов у 1976 році було прийняте рішення про організацію на базі стоматологічного факультету Львівського державного медичного інституту кафедри стоматології дитячого віку. Це була лише третя така кафедра на території Союзу і друга в Україні. Організаційні роботи доручили відомій представниці галицької стоматології, доктору медичних наук, професорові Любомирі Антонівні Луцик, яка попередньо протягом 15 років завідувала організованою під її керівництвом кафедрою терапевтичної стоматології. Нова кафедра розпочала роботу в пристосованому невеликому приміщенні на околиці Львова. До колективу новоствореної кафедри було залучено молодого доктора медичних наук, доцента кафедри терапевтичної стоматології Ніну Смоляр та двох асистентів – Івана Мартовлоса і Олександра Олександрова, старшого лаборанта Людмилу Поліканову. Їхніми зусиллями закладався фундамент кафедри стоматології дитячого віку. Співробітники кафедри організовува-

ли навчально-методичну базу, писали та видавали методичні рекомендації для проведення практичних занять, розробляли тексти лекцій, створювали банк наочних посібників. Адже слід мати на увазі, що на той час не існувало навчальних посібників чи підручника зі стоматології дитячого віку, а досвід декількох інших кафедр був мізерним. Одночасно фахівці кафедри проводили лікування складної стоматологічної патології у дітей, надавали консультативну допомогу дитячому населенню інших областей західного регіону. Також було підготовано низку методичних рекомендацій для практичних лікарів із урахуванням характерних особливостей крайової стоматологічної патології. Окрім того, виконувався значний обсяг госпрозрахункових науково-дослідних робіт. У 1979 році після завершення будівництва корпусу обласної стоматологічної поліклініки, в якому брали активну участь і працівники кафедри, з'явилась можливість розпочати повноцінну навчальну, лікувальну та науково-дослідну роботу в новому просторі приміщенні, обладнаному сучасною медичною технікою. Склад кафедри поповнився новими викладачами, серед яких Лілія Івашкевич, Вадим Ніконов, Зиновій Масний, Марко Покровський. Клінічною базою кафедри було відділення дитячої стоматології стоматологічної поліклініки медінституту, яким керував Іван Кецман. На сьогодні кафедра є однією із багатопрофільних кафедр ЛНМУ – викладацька та лікувальна робота проводиться за трьома профілями: терапевтична і хірургічна стоматологія дитячого віку та ортодонтія. З кожним роком збільшувалась кількість студентів, які навчались на кафедрі, розширювався колектив кафедри, який постійно зростає і фахово. Від 1980 року кафедрою завідувала доктор медичних наук, професор Ніна

Іванівна Смоляр, яка успішно продовжила справу розвитку львівської школи дитячої стоматології, започаткованої професором Л. Луцик. Ми живемо у час динамічних змін, інновацій, виникають нові тенденції, потреби. У 2014 році кафедру очолює доктор медичних наук, професор Ельвіра Валентинівна Безвушко.

Кафедра стоматології дитячого віку є однією із найчисельніших кафедр ЛМНУ – тут працюють 3 доктори медичних наук, професори; 11 доцентів та 28 асистентів, з яких 6 є кандидатами медичних наук. Особливістю кафедри власне і є постійна турбота про підготовку наукових кадрів. Навчання в аспірантурі, клінічній ординатурі та магістратурі пройшли майже 50 фахівців. За результатами наукових досліджень на кафедрі виконано та захищено понад 40 кандидатських і 3 докторські дисертації. Тут сформувалась плеяда здібних науковців, педагогів вищої медичної школи, які працюють як в *alma mater*, так і в інших медичних ВНЗ України та інших країн. Співробітниками кафедри опубліковано понад 1750 наукових праць, у т. ч. 6 підручників та навчальних посібників, 10 монографій, отримано близько 40 патентів на винаходи. Зокрема, було підготовано та видано перший в Україні навчальний посібник «Профілактика стоматологічних захворювань у дітей». Колектив кафедри розробив та видав понад 70 методичних рекомендацій для проведення практичних занять із студентами, курсантами-лікарями. За 40 років на кафедрі пройшли підготовку з різних розділів стоматології дитячого віку понад 5 тисяч студентів, зокрема освіту здобули більше 500 студентів із 16 країн світу. Високий рівень підготовки спеціалістів зумовив бажання багатьох іноземних випускників продовжити навчання в клінічній ординатурі, аспірантурі. За минулі роки понад 30 іноземних громадян

пройшли післядипломне навчання, ними захищено 4 кандидатські дисертації. Починаючи з 1999/2000 навчального року, на кафедрі навчаються англomовні студенти, а від 2000 року – англomовні клінічні ординатори.

У 1994 році при кафедрі стоматології дитячого віку було створено курс післядипломної освіти лікарів та інтернів за спеціальністю «стоматологія дитячого віку», а з 1997 року проводиться навчання на передатестаційних циклах за спеціальністю «ортодонтія». З 2000 року запроваджено цикл тримісячної спеціалізації з ортодонції та стоматології дитячого віку. Загалом на передатестаційних циклах підвищили кваліфікацію понад 1500 лікарів Львівської, Волинської, Тернопільської, Чернівецької, Івано-Франківської, Закарпатської областей та Криму за спеціальністю «дитяча стоматологія», «ортодонтія», «загальна стоматологія». Кафедра є провідною у підготовці фахівців-ортодонтів як для України, так і зарубіжжя.

Працівники кафедри зарекомендували себе активними членами української стоматологічної спільноти і користуються заслуженим авторитетом. Професор Н.І. Смоляр понад 10 років очолювала львівський обласний осередок Асоціації стоматологів України, є віце-президентом Асоціації профілактичної і дитячої стоматології. Лікарі-ортоданти М.М. Покровський та М.С. Дрогомирецька були обрані членами Всесвітньої Федерації ортодонтів та правління Асоціації ортодонтів України. Професор Н.І. Смоляр активно співпрацює з фаховими виданнями, зокрема редколегіями журналів «Новини стоматології» та «Вісник стоматології», «Львівський клінічний вісник», «Magazyn stomatologiczny», «Polish Journal of environmental studies» (Польща), а також є головним редактором єдиного в Україні спеціалізованого журналу «Профілактична та дитяча

стоматологія». Професор Е.В. Безвушко – член Асоціації ортодонтів України, член Європейської асоціації EAS, доцент Г.М. Солонько є заступником головного редактора журналу «Профілактична та дитяча стоматологія».

Професор Н.І. Смоляр за визначні досягнення в науково-педагогічній праці та суттєвий внесок у становлення вітчизняної стоматології дитячого віку нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня, їй присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки та техніки України».

Кафедра розширює свої міжнародні зв'язки. Працівники кафедри беруть участь в багатьох міжнародних наукових конференціях, конгресах, симпозиумах, зокрема в Канаді, Німеччині, Швейцарії, Франції, США, Ізраїлі та ін., де виступають з доповідями з актуальних проблем дитячої стоматології, вони відомі стоматологічній спільноті світу, їх запрошують до співпраці, роботи публікуються в зарубіжних виданнях.

40 років – це чималий термін і кафедра має непересічні здобутки. Саме тут зародилась та зміцніла львівська наукова школа стоматології дитячого віку, яка отримала заслужене визнання як в Україні, так і за її межами. На кафедрі успішно вирішено чимало актуальних проблем стоматології, наукові дослідження проводяться в кількох основних напрямках: вивчення епідеміології стоматологічних захворювань у дітей; оцінка впливу навколишнього середовища на рівень стоматологічного здоров'я дитячого населення; стан порожнини рота та організація стоматологічної допомоги дітям із соматичними захворюваннями; дослідження генетичних аспектів стоматологічних захворювань у дітей, порушення розвитку та формування зубів; клініка, профілактика та лікування раннього карієсу зубів у дітей; розповсюдження та структура

зубощелепних аномалій, вдосконалення їх профілактики, діагностики та лікування; профілактика карієсу зубів та захворювань пародонта при ортодонтичному лікуванні.

На кафедрі надається повний обсяг стоматологічної допомоги дітям на сучасному рівні із застосуванням новітніх діагностично-лікувальних та профілактичних технологій. Розпрацьовано та впроваджено в практику схему превентивних заходів для дітей різних вікових категорій, а також реабілітації дітей з порушеннями розвитку та формування зубів, дітей із супутньою соматичною патологією, які проживають в екологічно несприятливих регіонах. Вивчається застосування озono- та лазеротерапії в стоматології дитячого віку, спільно з кафедрами ортопедичної та хірургічної стоматології ведеться робота за програмою Центру надання спеціалізованої допомоги дітям з вродженими вадами щелеповолицевої ділянки. Розпрацьовано та впроваджено систему профілактичних заходів при лікуванні зубощелепних аномалій незнімними ортодонтичними апаратами. Впроваджено засоби корекції ортодонтичної патології із застосуванням апарату Хайрекс, лицевої маски для лікування медіального прикусу, а також із використанням Flex Developer – пружини при дистальному прикусі.

Про масштаби та значимість науково-практичної діяльності кафедри за чотири десятиріччя красномовно свідчать чимало фактів. Зокрема, коли наприкінці 90-х років минулого сторіччя на Львівщині сталася регіональна техногенна катастрофа, яка спричинила серед дітей шахтарських міст Червонограда та Соснівки і низки сіл Сокальщини масові ураження зубів гіоплазією та флюорозом, колектив кафедри оперативно розпочав вирішення злободенної проблеми. Завдяки чис-

ленним науковим та професійним міжнародним контактам професора Н.І. Смоляр у найкращих лабораторіях Німеччини, Бельгії, Австрії, США, Польщі на благодійних засадах було проведено величезну кількість дорогоартісних медико-біологічних досліджень, складні спектроскопічні та біохімічні аналізи крові, волосся, твердих тканин зубів постраждалих дітей. У лабораторіях США та Швейцарії, провідних вітчизняних наукових стоматологічних центрах провели незалежне експертне вивчення питної води з уражених місцевостей. На підставі таких масштабних різнобічних наукових досліджень у стислі терміни науковцям кафедри вдалося

встановити та науково обґрунтувати причини масового ураження та розпрацювати оригінальні методики лікувально-профілактичних заходів оздоровлення тисяч потерпілих дітей, сформулювати рекомендації та медико-фармакологічні вимоги для створення відповідних препаратів. Допомога постраждалим дітям надавалась із залученням військових стоматологів Національної гвардії штату Каліфорнія (США) в рамках спільного міждержавного проекту «Партнерство заради миру». Вдалося залучити зарубіжних громадських діячів до дієвої допомоги постраждалим дітям і запобігання подальшим ураженням. У Швейцарії було створено Між-

народний благодійний фонд «Допомога дітям Західної України», який очолив відомий меценат доктор теології Роберт Ґотц, почесний професор Львівського державного медичного університету ім. Данила Галицького, почесний громадянин Львова та Соsnівки. Цей фонд надав допомогу медичним та дитячим закладам регіону на суму в декілька мільйонів швейцарських франків.

Відзначаючи 40-річний ювілей, колектив кафедри з оптимізмом дивиться в майбутнє. Запорука цього – творча наснага ветеранів і дослідницький ентузіазм кафедральної молоді, сповнених нових творчих планів та сподівань на їх успішне втілення.

*Н.І. Смоляр, професор
З.П. Масний, доцент кафедри
стоматології дитячого віку
Львівського національного
університету ім. Данила Галицького*